

BIOTAR – hanke viranomaistyön näkökulmasta / Hannu Luotonen Pohjois-Karjalan ELY-keskus

Tutkimus- ja kehittämishankkeiden tuottama tieto on keskeisessä asemassa ympäristöviranomais-ten työssä. Viranomaiset toimivat tiedon loppukäyttäjinä. Tutkimus- ja kehittämishankkeiden tuottamaa tietoa tarvitaan useissa viranomaistyön vaiheissa. Mm. lupalausunnoissa (asiantuntijalausuntoja, joissa voidaan esittää myös yleisen edun kannalta vaatimuksia), ympäristövaikutusten arviointimenettelyissä (onko arvioitu oikeat vaikutukset, arvioinnissa käytetty viimeisintä tietoa ja oikeita arviointimenetelmiä, arviointiin liittyvät epävarmuustekijät jne.), valvontatyössä, ympäristön tilan seurannassa (mitä ja miten seurataan), velvoitetarkkailusuunnitelmien käsittelyssä ja aluehallintovirastoissa, kun mietitään luvan myöntämisedellytyksiä ja lupiin liittyviä lupaehtoja. Erityisen tärkeä ja ajankohtainen tiedon tarve on tällä hetkellä vesienhoidon suunnitteluun ja järjestämiseen liittyvä toimintakokonaisuus (vesienhoidon suunnittelu, toimenpideohjelmien laatiminen, vesistöjen ekologisen tilan luokittelu ja vesimuodostumien seuranta ja sen kohdentaminen).

Tutkimus- ja kehittämishankkeiden tuottama tieto on siis yksi keskeisimmistä voimavaroista viranomaistyössä. Tärkeää on myös tutkimuksen ja viranomaisten vuorovaikutus (tutkimustarpeet, tutkimustiedon soveltamismahdollisuudet, uudet tutkimusmenetelmät ja niiden soveltaminen käytännössä). Huoleni onkin, että tämä vuorovaikutus ja yhteistyö heikkenevät valtion hallinnon resurssien vähetessä jyrkästi.

BIOTAR-hanke on hyvä esimerkki hankkeesta, jossa lähtökohtana ovat olleet viranomaistyössä esiin nousseet tutkimustarpeet ja kysymykset, ja joihin on pystytty tuottamaan vastauksia tutkimuksen kriteerit täyttävällä hanketoiminnalla. Tässä BIOTAR-hanke on onnistunut hyvin. Tutkijoiden ja viranomaisten yhteistyön lisäksi BIOTAR-hankkeen ohjausryhmässä on ollut edustettuina useita sidosryhmiä, joiden toimintaan hankkeen aihepiiri liittyy tai sivuaa. Keskustelu ohjausryhmässä on ollut vilkasta ja rakentavaa. Sidosryhmien osallistuminen tämän tyyppisiin hankkeisiin on ensiarvoisen tärkeää. Tutkimustieto viranomaistoiminnan tukena on tärkeää myös taloudellisten toimijoiden oikeusturvan näkökulmasta ja erityisesti yleisen edun edellyttämän viranomais-toiminnan kannalta.

BIOTAR-hankkeessa on saatu turvetuotannon ja turvemaiden metsätalouden ympäristövaikutusten osalta viranomaistoiminnan kannalta useita tärkeitä tuloksia ja vastauksia kysymyksiin, jotka viime vuosina ovat käytännön viranomais- ja sidosryhmäyhteistyössä sekä kansalaisten taholta nousseet esille.

Hankkeessa kiintoaineen laatuun ja kulkeutumiseen, ajalliseen vaihteluun ja alkuperään liittyvät tulokset ovat tärkeitä samoin kuin niihin liittyvät menetelmäkokeilut ja uudet toimintatavat. Myös humuksen ja liunneen hiilen osalta hankkeessa on tuotettu tietoa, joka lisää tietoa valuma-alueen ojitusten vaikutuksista latvavesien biologiseen toimintaan ja tukee käsityksiä poikkeuksellisten lämpimien syksyjen ja pitkän roudattoman kauden merkityksestä valuma-alueilta vesistöihin ta-
pahtuvaan ainehuhtoumaan.

Vesienhoidon toteuttamisen kannalta keskeisen vesimuodostumien ekologisen tilan luokittelun ja

vesimuodostumien ekologisen tilan seurannan osalta BIOTAR – hanke on tuottanut myös merkittävää uutta tietoa. Nykyinen virtavesien luokittelu perustuu koski- ja kivikkoalueilta otettaviin biologisiin laatutekijänäytteisiin (piilevät, pohjaeläimet, kalasto). Ekologisen tilan luokittelun ja seurannan kannalta Suomessa on paljon virtaavia vesiä, joista nykyisen seurannan edellyttämiä elinympäristöjä ei löydy. Tarvetta saada myös hitaasti virtaavat jokien alaosat sekä latvavesistöt seurannan ja sitä kautta luokittelun piiriin on ollut tärkeä. Piilevien osalta hankkeessa testattu kivikori piilevien kasvualustana (ja vertailupohjakivien piileväyhteisöihin) ja tulokset kivikorin käyttökelpoisuudesta seurannassa laajentaa merkittävästi mahdollisuuksia saada uusia vesimuodostumia biologisen seurannan piiriin. Näin myös hankkeessa testattu surviaissääskien kotelonahkamenetelmä, joka jatkotyön kautta mahdollistaisi leveden hitaasti virtaavien jokien ja mahdollisesti pehmeäpohjaisten pienten järvien/lampien ekologisen tilan seurannan. Hankkeen tulokset vesisammalten käytöstä yläpuolisen valuma-alueen maankäytön aiheuttaman metallikuormituksen kuvaajana tuo yhden biologisen seurantamenetelmämahdollisuuden, joka turvetuotannon ja turvemetsätalouden lisäksi voisi toimia mm. vesistöjen lähellä sijaitsevien energiapuun korjuualueiden (kantojen ja juuripuun nosto) ympäristövaikutusten seurannassa metallikuormituksen osalta. Menetelmien käyttöön liittyvät ohjeistukset ja lyhyet menetelmien käyttöä kuvaavat videot mahdollistavat menetelmien käytön nopean omaksumisen ja lisäävät maastotyön luotettavuutta.

Kokonaisuutena arvioiden BIOTAR – hanke on viranomaisnäkökulmasta katsottuna tuottanut runsaasti hyvää ja käytännön viranomaistyössä käyttökelpoista ja tarpeellista tutkimus- ja menetelmätietoa turvetuotannon, turvemetsätalouden ja valuma-alueiden maankäytön vaikutuksista ja vaikutusmekanismeista latvavesissä. Hankkeessa on myös noussut esiin uusia haasteita, kysymyksiä ja selvitystarpeita. Ympäristön tilan ja tilan seurannan kannalta tulevaisuudessa tulee olemaan haasteellista, miten erottaa valuma-alueilla ja latvavesissä luontainen vaihtelu ihmistoiminnan aiheuttamista muutoksista (maankäytön lisäksi esim. ilmaston muutoksen vaikutukset).